

MATURA 2018

PJESA I

Kur shkruajmë

Një copë e bardhë letre mund të jetë ngacmuese dhe e frikshme. Ndoshta çdo shkrimtar i njeh mirë të dyja këto ndjesi. Unë e besoj këtë. Do të dëshiroja që, në këtë libër me poezi, të përfshija edhe një letër për ju, pasi dëshiroj t'ju flas individualisht. Do të dëshiroja t'ju thosha: dëgjoni brenda vetes zërin tuaj të brendshëm. Respektoni mendimet, ndjenjat dhe idetë tuaja. Luani me fjalët. Eksploroni bashkë me gjuhën kënaqësinë e të qenit gjallë.

Jeta ndonjëherë është e dhimbshme dhe kjo bën që shpesh të shkruajmë për takime të trishtuara, për një mik që na ka tradhtuar apo vdekjen e njërit prej prindërve. Ka ditë kur jemi plot gëzim dhe ndihemi si në ajër. Mund të fluturojmë! Nëse shkruajmë sinqerisht, zbulojmë vetveten. Nuk është kurrë e thjeshtë. Nuk është e thjeshtë të shfaqim vetveten në shkollë, por, mos harroni, se të shkruarit është praktikë. Pa u praktikuar, ju nuk do të arrini kurrë të dëgjoni dhe të këndoni këngën tuaj unike.

Gjithnjë kam qenë lexuese. Kjo në fakt është edhe përgatitja më e mirë për t'u bërë një shkrimtar. Kur isha në shkollë, lexoja shpesh libra komikë, libra me mistere, si dhe revista dhe libra nga biblioteka e qytetit. Isha deri në grykë e mbushur me fjalë.

Gjithnjë më ka pëlqyer të shkruaj, por u bëra nënë përpara se të vendosja për të shkruar. A mos ishte kjo për shkak të faktit se mendoja që nuk kisha asgjë për të thënë? A mos vallë nuk besoja se mund ta shprehja gjithçka si duhet? Apo mos ndodhi për shkak se në shkollë nuk dëgjova kurrë për një shkrimtar që të ishte si unë, pra të fliste në dy gjuhë njëkohësisht, dhe, në një farë mënyre, arrita në përfundimin se "njerëzit si unë" nuk mund të bëheshin dot shkrimtarë?

Kam në dhomë, tamam përballë tavolinës sime, fotografinë e një shkrimtari, që gjithnjë e kam pëlqyer. Kush është i juaji? Dëshironi të bëheni shkrimtar? A do të dëshironit t'i shkruanit, vizatonit apo këndonit historitë tuaja?

Unë u bëra shkrimtare, sepse fjalët më jepnin aq shumë kënaqësi, sa që gjithnjë kam pasur dëshirën t'i zhys duart dhe zemrën brenda tyre, të shikoj se çfarë mund të krijoj, çfarë mund të shkruaj në një fletë të bardhë. Kam mësuar se disa shkrimtarë janë të qetë dhe të ndrojtur, të tjerët të zhurmshëm, disa thjesht të padurueshëm. Disa shkruajnë shpejt dhe disa ngadalë, si një i moshuar, i cili përpiqet të ngjisë kodrën në një ditë me erë.

Dëshiroj të ndaj me ju disa nga sekretet tona.

I pari është se ne të gjithë lexojmë. Disa nga ne pëlqejnë misteret dhe disa të tjerë pëlqejnë kujtimet, por shkrimtarët janë lexues. Ne jemi kureshtarë të mësojmë se çfarë bëjnë të tjerët me fjalët, por ajo që është më e rëndësishme, na pëlqen ajo që ndodh me ne, kur hapim një libër, mënyra si udhëtojmë nëpër fletët e tij.

Një sekret tjetër është se shkruajmë shpesh. Nuk po flas vetëm për procesin e të shkruarit. Ne qëndrojmë me veten, shkruajmë në aeroporte apo tavolinën e kuzhinës apo edhe tek peceta e bukës.

Zakonisht jemi të zhurmshëm. Pyesni për këtë fëmijët e mi. Shkrimtarët janë edhe koleksionistë. Ne grumbullojmë fakte, fraza dhe histori: emrat e kaktusit apo ç'emër ka *djathi* në disa gjuhë.

Në njëzet vitet e fundit, unë kam shpenzuar gjithnjë e më tepër kohë duke shkruar libra për fëmijë dhe të rritur. Kam marrë shumë kundërshtime dhe ndoshta do të marr edhe shumë të tjera. Po kush e vret mendjen! Thjesht kam vazhduar të shkruaj dhe të rishikoj gjithçka. Rishikimi është tashmë një nga pjesët më të parapëlqyera të të qenit shkrimtare, megjithëse nuk jam ndierë gjithnjë kështu. Më pëlqen të merrem me atë që kam shkruar, një pikturë, një libër apo një poemë dhe të përpiqem ta shkruaj atë sa më mirë, duke ndryshuar fjalët apo ritmin. Ndonjëherë duke ia nisur nga e para.

Të shkruarit është mënyra ime për ta njohur veten më mirë apo për të dëgjuar dhe zbuluar se çfarë është e rëndësishme për mua, çfarë më trishton, çfarë më bën të ndryshme, çfarë më bën të jem unë, të zbuloj emrin tim të vërtetë. Të shkruarit më bën të ndihem më pak e vetmuar. Unë kam gjithë këto fjalë në të dyja gjuhët e mia, që më pëshpëritin e ndonjëherë më bërtasin dhe që presin t'i fus në punë, t'i kombinoj, kështu ato mund t'u ngjiten maleve në këmbë apo të zbresin poshtë në fundin e detit të qetë.

Po ju? Ndoshta këto poezi, të marra nga përmbledhjet e mia: *Lartësitë*, *Kufijtë*, *Bashkësia*, bashkë me disa poezi të reja, të shkruara për këtë libër, për ju, do t'ju nxisin të shkruani poezitë tuaja për një person apo vend të veçantë, për një frikë gri apo lumturi të gjelbër. Cilat janë lulet tuaja, gjembat, rrënjët?

Mos harroni miqtë e mi, mos flisni kurrë keq për shkrimet tuaja. Mos bëni kurrë shaka me to. Nxirreni jashtë zërin tuaj të brendshëm dhe na lejoni ta dëgjojmë. Hajdeni, bashkohuni me familjen serioze dhe kaq të pazakontë të shkrimtarëve.

MATURA SHTETËRORE

Për pyetjet me alternativa rrethoni alternativën e saktë.

1. Autorja e tekstit të mësipërm e konsideron një faqe të bardhë letre si: **1 pikë**

- A) argëtuese,
- B) misterioze,
- C) tërheqëse,
- D) sfiduese.

2. Si janë organizuar nga autorja paragrafët 8 deri në 10? **1 pikë**

- A) Duke listuar praktika të zakonshme të përdorura nga shkrimtarët.
- B) Duke krahasuar strategjitë që shkrimtarët përdorin për të zhvilluar idetë e tyre.
- C) Duke deklaruar strategjitë që shkrimtarët shmangin si të papërshtatshme.
- D) Duke identifikuar problemet që shkrimtarët ndeshin, ndërsa rishikojnë veprën e tyre.

3. Cila nga fjalitë e mëposhtme mbështet më mirë pohimin e autores se leximi i ndihmon shkrimtarët të zhvillojnë aftësitë e tyre? **1 pikë**

- A) Pa u praktikuar, ju nuk do të arrini kurrë të dëgjoni dhe të këndonni këngën tuaj unike.
- B) Rishikimi është tashmë një nga pjesët më të parapëlqyera të të qenit shkrimtare, megjithëse nuk jam ndierë gjithnjë kështu.
- C) Ne jemi kureshtarë të mësojmë se çfarë bëjnë të tjerët me fjalët, por ajo që është më e rëndësishme, na pëlqen ajo çfarë ndodh me ne kur hapim një libër, mënyra si udhëtojmë nëpër fletët e tij.
- D) Në njëzet vitet e fundit, unë kam shpenzuar gjithnjë e më tepër kohë duke shkruar libra për fëmijë dhe të rritur.

4. Bazuar në fjalinë e dhënë më poshtë, lexuesi arrin në përfundimin se autorja beson se: **1 pikë**

Të shkruarit është mënyra ime për ta njohur veten më mirë apo për të dëgjuar dhe zbuluar se çfarë është e rëndësishme për mua, çfarë më trishton, çfarë më bën të ndryshme, çfarë më bën të jem unë, të zbuloj emrin tim të vërtetë.

- A) kërkimi i ideve në vende të ndryshme e përmirëson procesin e të shkruarit.
- B) procesi i të shkruarit zhvillon tek njeriu ndjenjën e unit.
- C) shprehja e mendimeve me gojë është më e lehtë se sa me shkrim.
- D) procesi i të shkruarit i ndihmon të tjerët të zgjidhin konfliktet e tyre.

5. Sipas autores, përgatitja e parë dhe më e mirë për të qenë shkrimtar, është:
1 pikë

A) të fitosh kënaqësi nga fjalët.
B) të ndash sekretet e tua me të tjerët.
C) të shkruash shpejt dhe zhurmshëm.
D) të jesh një lexues i mirë.

6. Cila nga fjalitë e mëposhtme përmbledh më saktë mesazhin e pjesës?
1 pikë

A) Ne të gjithë duhet të lexojmë.
B) Shkrimtari i vërtetë grumbullon fakte, fraza, histori...
C) Nxirreni jashtë zërin tuaj të brendshëm dhe na lejoni ta dëgjojmë!
D) Rishikimi është një nga pjesët më të parapëlqyera të shkrimtarëve.

7. Në cilën prej alternativave të mëposhtme toni merr karakter sugjerues?
1 pikë

A) Po kush e vret mendjen!
B) Cilat janë lulet tuaja, gjembat, rrënjët?
C) Një sekret tjetër është se shkruajmë shpesh.
D) Eksploroni bashkë me gjuhën kënaqësinë e të qenit gjallë.

8.

- a) Renditni dy nga “të fshehtat” që autorja ndan me lexuesit saj. **2 pikë**

- b) Për t’u bërë shkrimtar, sipas autores, duhen pasur parasysh dy **procese** mjaft të rëndësishme. Cilat janë ato? **2 pikë**

MATURA SHKETËRORE

9. Zbërtheni kuptimin e shprehjes: ... *gjithnjë kam pasur dëshirën t'i zhys duart dhe zemrën brenda tyre, të shikoj se çfarë mund të krijoj, çfarë mund të shkruaj në një fletë të bardhë.*

Cila është figura stilistike që mbart peshën e kësaj fjalie?

3 pikë

10. Sipas autores, të shkruarit e ka ndihmuar atë të zbulojë emrin e saj të vërtetë (paragrafi 12). Bazuar në këtë pjesë, shpjegoni domethënien e këtij pohimi.

2 pikë

11.

- a) Interpretimi qëndrimin që ka autorja, në lidhje me rishikimin e një veprë. Pse është e rëndësishme kjo etapë për procesin e të shkruarit?

2 pikë

- b) Në ç'mënyrë një shkrimtar siguron që vepra që po shkruan, të ketë **përmbajtjen** dhe **formën** e duhur (sipas autores)?

2 pikë

12. Identifikoni dy nga teknikat e shkrimit në dy paragrafët përmbyllës të kësaj pjese.

2 pikë

PJESA II

Albert Kamy

I huaji (fragment)

Edhe kur je në bankën e të akuzuarve është gjithmonë interesante të flasin për ty. Gjatë akuzës së prokurorit dhe mbrojtjes së avokatit tim, mund të them se u fol më shumë për mua se sa për krimin tim. Për më tepër, a ndryshonin nga njëra-tjetra akuza dhe mbrojtja? Avokati ngrinte duart dhe më bënte fajtor, por me arsye. Prokurori zgjaste duart dhe nxirrte në shesh fajësinë, por pa arsye. Diçka më ngacmonte përbrenda. Megjithë shqetësimet e mia, nganjëherë më vinte të ndërhyja dhe atëherë avokati më thoshte: "Pushoni, është më mirë për ju". Dukej sikur në një farë mënyre kjo çështje trajtohej e shkëputur nga unë. Çdo gjë zhvillohej pa ndërhyrjen time. Përcaktohej fati im pa marrë mendimin tim. Herë pas here, më vinte t'u prisja fjalën të gjithëve e t'u thosha: "Por, ta marrim vesh, kush është i akuzuari. Ka rëndësi të jesh i akuzuari. Edhe unë kam diçka për të thënë." Por, pasi mendohesha, s'kisha asgjë për të thënë. Për më tepër, duhet ta pranoj se dëshira që ke për t'u hapur punë njerëzve nuk zgjat shumë.

Mbrojtja e avokatit tim dukej sikur nuk do të mbaronte kurrë. Megjithatë një çast dëgjova tek thoshte: "Është e vërtetë që kam vrarë." Pastaj ai vazhdoi me të njëjtin ton duke thënë "unë" sa herë fliste për mua. U çudita shumë. U përkula drejt një xhandari dhe e pyeta përse. Ai më tha të heshtja dhe pas një çasti shtoi: "Të gjithë avokatët kështu bëjnë." Kurse unë mendova se e bënte për të më mënjauar nga çështja, për të më kthyer në hiç dhe në një farë mënyre, të më zëvendësonte. Por tashmë më dukej se isha shumë larg nga kjo sallë. Për më tepër avokati im m'u duk qesharak. Ai kundërshtoi shpejt e shpejt provokimin që u bë dhe pastaj foli edhe ai për shpirtin tim. Por m'u duk se kishte shumë më pak talent se prokurori. "Edhe unë, tha ai, kam vështuar mbi këtë shpirt, por ndryshe nga përfaqësuesi i shquar i prokurorisë, unë kam zbuluar diçka dhe mund të them se kam lexuar aty me lehtësi". Ai kishte lexuar aty se unë isha njeri i ndershëm, një punonjës i rregullt, i palodhur, besnik ndaj qendrës së punës, i dashur nga të gjithë dhe zemërdhembshur ndaj halleve të të tjerëve. Për të unë isha një djalë shembullor, që e kishte mbajtur t'ëmën sa kishte patur mundësi. Së fundi kisha shpresuar se një azil do t'i jepte gruas plakë rehatinë që mundësitë e mia nuk arrinin t'ia siguronin. "Habitem, zotërinj, shtoi ai, që u bë zhurmë kaq e madhe rreth këtij azili. Sepse tek e fundit, nëse duhet dhënë një provë e dobisë dhe rëndësisë së këtyre institucioneve duhet thënë se ato subvencionohen nga vetë shteti." Vetëm se ai nuk foli për varrimin dhe ndjeva se kjo mungonte në fjalën e tij të mbrojtjes. Por për shkak të gjithë këtyre ligjëratave të

gjata, këtyre ditëve dhe orëve pambarim, gjatë të cilave u fol për shpirtin tim, pata përshtypjen se çdo gjë kthehej në një ujë të pangjyrë që më turbullonte mendtë.

Më në fund më kujtohet vetëm se, ndërsa avokati im vazhdonte të fliste, tingujt e borisë së një akulloreshitësi që vinin nga rruga, përshkonin gjithë hapësirën e korridoreve, të sallës së gjyqit dhe arrinin deri tek unë. Më mbërthyen kujtimet e një jete që s'më përkiste më, por ku unë kisha gjetur gëzimet më të vogla e më të forta: aromat e verës, lagjen e dashur, qiellin e veçantë të mbrëmjeve, të qeshurën dhe fustanet e Maries. Mendoza sa e kotë qe prania ime në këtë vend e një lëmsh m'u bë në grykë dhe prisja me ngut të merrte fund e gjithë kjo e të gjeja përsëri qelinë time dhe gjumin. Dëgjova turbullt avokatin tim të çirrej duke përfunduar se gjyqtarët nuk do të dënonin me vdekje një punonjës të ndershëm që gabon në një çast hutimi dhe të kërkonte rrethana lehtësuese për një krim që do të më rëndonte përjetë në ndërgjegje, e ky do të qe ndëshkimi më i sigurt. Trupi gjykues e pezulloi seancën dhe avokati u ul i rraskapitur.

.....

Ne pritëm një kohë shumë të gjatë, afër treçerek ore, më duket. Më në fund tringëlli një zile. Avokati im u largua duke thënë: "Kryetari i jurisë do të lexojë përgjigjet. Juve do t'ju fusin brenda vetëm për formulimin e vendimit." U përplasën dyert. Njerëzit vraponin nëpër shkallë dhe nuk e kuptoja në ishin afër apo larg. Pastaj dëgjova një zë të mbytur që lexonte diçka në sallë. Kur zilja ra përsëri dhe u hap dera, heshtja e sallës u ngrit drejt meje, heshtja, dhe me të ndjenja e veçantë që më pushtoi kur vura re se gazetari i ri i kishte hequr sytë nga unë. Nuk vështrova nga Maria. Nuk pata kohë, sepse kryetari tha në mënyrë që disi më habiti se do të më prisnin kokën në mes të një sheshi në emër të popullit francez. Atëherë m'u duk se kuptova ndjenjën që lexoja tek të gjitha fytyrat. Mendoj se ishte respekt. Avokati e vuri dorën mbi dorën time. Nuk mendova më për asgjë. Por kryetari më pyeti nëse kisha gjë për të shtuar. U mendova. Thashë: "Jo." Atëherë më morën.

Për pyetjet me alternativa rrethoni alternativën e saktë.

13. Pse Merso nuk ndërhyt dot në gjyq?

1 pikë

- A) Ai beson tek aftësitë e avokatit.
- B) Avokati i tij mendon se mund të dëmtojë çështjen.
- C) Kështu janë rregullat e gjyqit.
- D) Nuk e lejon turma e irrituar të flasë.

14. Avokati thotë "unë" sa herë flet për Mersoin, sepse:

1 pikë

- A) është në stilin e avokatëve një përdorim i tillë.
- B) kështu kanë rënë dakord të dy që në fillim.
- C) kërkon të shfaqë një shenjë solidariteti kundrejt Mersoit.
- D) kërkon ta përjashtojë atë përfundimisht nga procesi gjyqësor.

15. Karakteristikë e stilit të Kamysë, në këtë fragment, janë: 1 pikë

- A) abstragimet e shumta teoriko-filozofike.
- B) analizat e thella psikologjike.
- C) tonet e larta emocionale.
- D) qartësia dhe thjeshtësia e rrëfimit.

16. Çfarë e bën jurinë që të vendosë dënimin e Mersoit me vdekje? 1 pikë

- A) Pamja e tij prej fajtori.
- B) Veprimi i tij kriminal.
- C) Sjellja e tij prej indiferenti.
- D) Paaftësia e Mersoit për t'u mbrojtur në gjyq.

17. Cili është mendimi që Merso ka për avokatin e tij mbrojtës? 1 pikë

- A) Avokati po e saboton gjyqin e tij.
- B) Avokati është i paaftë dhe qesharak.
- C) Avokati po bën më të mirën për ta mbrojtur.
- D) Avokati është një njeri serioz dhe i respektueshëm.

18. Cila nga alternativat e mëposhtme pasqyron më mirë mendimin e Mersoit se jeta është absurde? 1 pikë

- A) Edhe kur je në bankën e të akuzuarve është gjithmonë interesante të flasin për ty. Gjatë akuzës së prokurorit dhe mbrojtjes së avokatit tim, mund të them se u fol më shumë për mua se sa për krimin tim.
- B) Avokati im u largua duke thënë: "Kryetari i jurisë do të lexojë përgjigjet. Juve do t'ju fusin brenda vetëm për formulimin e vendimit."
- C) Njerëzit vraponin nëpër shkallë dhe nuk e kuptoja në ishin afër apo larg. Pastaj dëgjova një zë të mbytur që lexonte diçka në sallë.
- D) Kur zilja ra përsëri dhe u hap dera, heshtja e sallës u ngrit drejt meje, heshtja, dhe me të ndjenja e veçantë që më pushtoi kur vura re se gazetari i ri i kishte hequr sytë nga unë.

19. Kujtimi i momenteve të së kaluarës nga ana e Mersoit luan një rol të dyfishtë. Shpjegojeni këtë rol. Cili është efekti që kanë tek Merso këto kujtime? 3 pikë

MATURA SHTETËRORE

Shpjegimi: _____

Efekti: _____

20.

- a) Ku qëndron paradoksi në paragrafin e fundit? Çfarë e bën qesharak vendimin e marrë nga juria? **2 pikë**

- b) Në fund të procesit Mersoit thotë vetëm “Jo”. Interpretoni reagimin e tij. **1 pikë**

- 21.** Procesi gjyqësor, që po zhvillohet kundër Mersoit, shfaqet fals, joracional dhe i pashpresë. Arsyetoni rreth këtij fakti, duke u mbështetur në skenën e dhënë. **2 pikë**

- 22.** Lexoni me kujdes fjalinë e mëposhtme. Krahasuar me hyrjen e fragmentit, shpjegoni ku qëndron absurdi në të. **2 pikë**

Mendoja sa e kotë qe prania ime në këtë vend e një lëmsh m'u bë në grykë dhe prisja me ngut të merrte fund e gjithë kjo e të gjeja përsëri qelinë time dhe gjumin.

- 23.** Çfarë ka të veçantë mënyra e të rrëfyerit në këtë fragment? Identifikoni në pjesën e dhënë dy karakteristika të veçanta të rrëfimit. **2 pikë**

- 24.** Cili është efekti që ka kjo mënyrë të rrëfyerit tek lexuesi? Argumentoni përgjigjen tuaj. **2 pikë**

- 25.** ... tek e fundit, ambienti ku jetojmë, ndërton tek ne tiparet psikologjike dhe morale. Ai ndikon në jetën dhe në karakterin tonë po aq sa fati dhe rastësitë.

Argumentoni se si ambienti që na rrethon, i jep kuptim jetës sonë.

12vite.com

Shtjellimi i idesë (25a)	Organizimi dhe struktura (25b)	Stili dhe origjinaliteti (25c)	Saktësia gjuhësore (sintaksa dhe drejtshkrimi) (25d)	Totali 25
2 pikë	2 pikë	2 pikë	2 pikë	8 pikë

MATURA 2019